

Поп Мар'яна,
студентка магістратури
спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
факультету міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: канд.юрид.наук, ст.викл. А.А. Моца

РЕАЛІЗАЦІЯ СПІЛЬНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ТРАНСКОРДОННИХ ПРОЕКТІВ: ПЕРЕВАГИ ДЛЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто механізми реалізації спільних українсько-польських транскордонних проектів, зокрема в рамках програми Європейського інструменту сусідства та партнерства. Особливу увагу приділено аналізу переваг від транскордонного співробітництва з Польщею для євроінтеграційного курсу України.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, проект, Європейський інструмент сусідства та партнерства, ЄС, євроінтеграція, Польща, Україна.

Постановка проблеми. Однією з основних тенденцій сучасного розвитку міжнародних відносин є процеси глобалізації та інтеграції. Реалізацію цих тенденцій на регіональному рівні доволі успішно виконують різноманітні програми транскордонного співробітництва. На сучасному етапі транскордонне співробітництво є важливою складовою підтримки стабільності в Європі, розвитку добросусідських відносин між державами, а також інструментом для досягнення позитивного взаєморозуміння між народами. Україна та Польща мають значний досвід транскордонного співробітництва, яке відбувається в межах двох єврорегіонів – «Буг» і «Карпатського» та покликане на реалізацію спільних транскордонних проектів у різних сферах життя населення прикордонних регіонів.

Важливу роль в розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва відіграє залучення в рамках реалізації окремих проектів фінансових коштів ЄС. У цьому контексті необхідно виділити Програму транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄІСП на 2007–2013 рр. та 2014–2020 рр., яка є ефективним інструментом для використання коштів ЄС органами місцевої влади та самоврядування, а також неурядовими організаціями обох держав для реалізації проектів у сфері міжрегіонального та транскордонного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею присвячені праці таких українських та польських науковців, як Д.Р. Стрільчук, Л.М. Леуш, А. Гнидюк, Н. Андрусевич, О.М. Овчар, В.М. Кривцова, Н.І. Кадук та ін. Аналіз останніх публікацій також засвідчує значний інтерес науковців до Європейського інструменту сусідства та партнерства як однієї з програм, під егідою якої реалізуються транскордонні проекти. Разом з тим, у вітчизняному науковому доробку відсутні системні дослідження транскордонного співробітництва в умовах встановлення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та в перспективі в умовах безвізового режиму з ЄС. Розвиток та подальша активізація транскордонного співробітництва за участю України і Польщі потребує систематизації та дослідження ймовірних можливостей та загроз в контексті євроінтеграційного курсу України.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати реалізацію спільних українсько-польських транскордонних проектів, оцінити їх роль для євроінтеграційного курсу України та окреслити перспективи подальшого транскордонного співробітництва країн в контексті європейської інтеграції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транскордонне співробітництво, зокрема його розвиток, ґрунтується на продуманій і збалансованій основі, яка даватиме змогу оперативно реагувати на економічні чи політико-правові проблеми у прикордонних

регіонах. За сучасних умов існує низка причин, які не сприяють інтенсифікації транскордонного співробітництва, яке в умовах євроінтеграційних процесів України, а також подій, що відбуваються на східних кордонах України, забезпечує сталий розвиток прикордонних регіонів та надає механізми реагування на нові виклики. Транскордонне співробітництво в суміжних прикордонних регіонах поглиблює взаємодію в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах для вирішення спільних та ідентичних проблем і стає запорукою підвищення конкурентоспроможності цих територій [5]. Саме за допомогою спільних та узгоджених дій суб'єктів транскордонного співробітництва стає можливим виявлення, одержання та нарощування позитивного синергетичного ефекту з метою прискорення соціально-економічного розвитку периферійних прикордонних регіонів. Все це можна простежити на практиці реалізації транскордонного співробітництва Україна–Польща.

Польща одна з перших визнала незалежність України (2 грудня 1991 року) і відтоді надає всебічну підтримку та допомогу у реалізації економічних і політичних реформ. Транскордонні проекти реалізуються, в основному, в прикордонних регіонах країн, між якими пролягає кордон довжиною 529 км. Територія прикордоння становить 85 018 квадратних кілометрів, із яких на українську територію припадає 41 977 км (що становить 7,0 % території України), а на польську – 43 041 км (що становить 13,8 % території Польщі) [7].

Наші сусіди поляки з розумінням підходять до наших проблем і не лише діляться своїм досвідом, а й пропонують спільні проекти діяльності з відповідною фінансовою підтримкою (зокрема програми TASIC, PHARE та INTERREG), реалізація яких сприяє формуванню та підтримці позитивного іміджу євроінтеграції в Україні, а в Європейському Союзі – позитивного іміджу нашої країни [2]. У рамках такої співпраці розроблені та реалізуються численні проекти співробітництва.

Спільні українсько-польські проекти реалізуються у таких сферах, як: соціально-економічне та політичне співробітництво, зокрема – транскордонне співробітництво, діяльність місцевих органів влади та органів самоврядування, соціальна політика, інформаційне забезпечення євроінтеграційного курсу тощо. Ці проекти орієнтовані на різні цільові групи: населення прикордонних територій, державних службовців, молодь, працівників сільського господарства, активістів громадських організацій та охоплюють громадськість різних регіонів України.

Вже понад десять років Україна та Польща реалізують спільні транскордонні проекти, тож розглянемо і проаналізуємо їх більш детально:

1. Проект «Трикутник партнерства», розроблявся польськими експертами для українських самоврядних місцевих громад з метою управління їх суспільно-економічним розвитком, передбачав перевірку ефективності та результативності методології і польського досвіду в місцях, які мають географічні, економічні та суспільні відмінності.

2. Проект «Польсько-український центр громадської освіти» передбачав передачу українським громадським інституціям та їх осередкам, а також зацікавленим особам польського досвіду зі сфери реформування публічної адміністрації та її належного функціонування, а також – польського досвіду зі сфери європейської інтеграції як необхідної складової, що відповідає стандартам сучасної демократії та гарантує суспільний розвиток. Головним чинником, який сприяв реалізації проекту, була наявність багаторічного досвіду співробітництва з органами державної влади й громадськими організаціями.

3. «Достовірність та партнерство – недержавні організації в місцевому суспільстві», організований Фондом ім. Стефана Баторія. Це проект польської міжнародної допомоги, фінансувався з бюджету польської держави (2007 р.) і поширювався на такі сфери:

- просування демократичних змін в Україні;
- підтримка заходів щодо розвитку та зміцнення громадянського суспільства;
- освіта (програми, які підвищують якість навчання);
- молодіжні обміни;
- суспільні програми підвищення активності місцевих громад;

- регіональне і транскордонне співробітництво;
- підвищення конкурентоспроможності економіки;
- сільське господарство та агротуризм тощо.

4. Проект «Інформаційне супроводження процесу європейської інтеграції в Україні й Польщі: використання успішного досвіду» реалізований за ініціативи Центру політичних та інформаційних технологій «Демократія і розвиток» (громадська організація) та Державного комітету телебачення і радіомовлення України, за сприяння польсько-американсько-української ініціативи про співпрацю (ПАУСІ) у 2002 р. Це українсько-польський інформаційний проект, який здійснюється за підтримки польської фундації ім. Стефана Баторія, реалізується з використанням інтернет-технологій і зараз. Сайт цього проекту надає інформацію про Україну та Польщу, яку можна знайти в різноманітних рубриках[3].

Важливе значення в сфері інформаційної підтримки євроінтеграційного курсу України та формування її позитивного іміджу відіграють стипендіальні програми польського уряду у різних наукових галузях: міжнародні відносини, історія, політологія, суспільствознавство, суспільна психологія, етнологія, культурознавство, адміністрація та менеджмент тощо.

Як бачимо, транскордонна співпраця між Україною та Польщею відбувається в різних галузях і реалізується у рамках спільних проектів для досягнення тієї чи іншої мети у різних сферах життя прикордонних регіонів. Як правило, співпраця розпочинається зі спільних форумів чи конгресів, метою яких є сприяння розширенню співробітництва громадськості обох сторін в політичній, економічній, освітній, культурній та інших сферах. Так, з 23 по 28 липня 2016 року проводився у Познані Всесвітній конгрес політичних наук, на якому відповідно до програми обговорювалось прикордонне співробітництво між Польщею та Україною з питань розвитку засобів масової інформації [11].

У 2007 році ЄС впровадив новий механізм співробітництва з країнами-сусідами – Європейський інструмент партнерства та сусідства, який замінив тогочасні існуючі програми. Замість них почали діяти нові програми прикордонного співробітництва (ППС) в рамках ЄІСП, однією з яких була програма «Україна – Польща – Білорусь» 2007 – 2013 роки. Бюджет програми становив 186, 201 млн. євро і мав на меті підтримку процесів розвитку прикордоння [9]. Було визначено такі пріоритети:

1. Підвищення конкурентоздатності прикордонних територій

Захід 1.1. Поліпшення умов для підприємництва

Захід 1.2. Розвиток туризму

Захід 1.3 Поліпшення доступу до регіону

2. Поліпшення якості життя.

Захід 2.1. Захист довкілля на прикордонних територіях

Захід 2.2. Ефективні та безпечні кордони

3. Інституційна співпраця та підтримка ініціатив місцевих громад.

Захід 3.1. Поліпшення можливостей транскордонного співробітництва на регіональному та місцевому рівнях

Захід 3.2. Ініціативи місцевих громад [6, с.154].

В рамках цієї програми проекти реалізуються в трьох країнах, зокрема в Польщі – у Підляському, Люблінському, Підкарпатському воєводствах та Остроленцько-Седлецькому субрегіоні Мазовша, у Білорусі – в Гродненській, Брестській, Мінській та Гомельській областях, в Україні – у Львівській, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській і Тернопільській областях.

В межах програми Міністерство інфраструктури та розвитку Польщі підписало 117 контрактів про співфінансування [10]:

- 74 польсько-українських проектів (107,9 млн євро);
- 29 польсько-білоруських проектів (58,5 млн євро);
- 14 тристоронніх проектів (7,7 млн євро).

З 74 польсько-українських проектів 29 проектів представляє переважно Люблінське воєводство (головний партнер), 24 проекти – Підкарпатське, 2 проекти – Мазовецьке та 1

проект – Підляське. За реалізацію інших 18 польсько-українських проектів відповідає Україна.

Проекти, що впроваджуються в рамках цієї програми [4]:

- «Музеї без бар'єрів» – співпраця польських та українських музеїв з метою повноцінного обслуговування відвідувачів з обмеженими можливостями. У рамках цього проекту у Регіональному музеї у Стальовій Волі розпочалися новаторські навчання на основі інноваційних освітніх програм для осіб з обмеженими можливостями. У проекті беруть участь Львівський історичний музей та Національний музей у Львові. Загалом в рамках проекту співпрацює 10 прикордонних музеїв, їх співфінансування становить 168,7 тис. євро.

- «Відновлювальні джерела енергії – метод поліпшення стану навколишнього середовища на території Любачівського повіту та Яворівського району» – проект сприяв зменшенню викидів шкідливих речовин, пов'язаних з виробленням теплової енергії. Любачівський повіт закупив спеціалізоване обладнання для отримання деревини з біомаси для обігріву будинків комплексу шкіл в Олешичах, а Яворівський район (Україна) закупив та встановив сонячні колектори загальною площею 253 метрів квадратних (для підігріву води у лікарні в Новояворівську). Співфінансування становить 408,3 тис. євро.

- «Штетл Рутес. Об'єкти єврейської культурної спадщини у транскордонному туризмі» – проект, який поширюється на 60 населених пунктів трьох країн, підвищить туристичний потенціал, пов'язаний з об'єктами культурної спадщини. Проект поширюється на туристів з усього світу. Співфінансування: 412 тис. євро.

Програму транскордонного співробітництва між Польщею, Білоруссю та Україною було продовжено на період 2014–2020 рр. у новому Європейському інструменті сусідства в рамках Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна 2014–2020. Загальний бюджет програми: 202,9 мільйонів євро (в тому числі 186,2 млн євро на співфінансування ЄС) [1]. Відповідно до виконавчого рішення Комісії від 18.12.2015 були представлені нові тимчасові рамки для програми [7]:

1. Термін виконання спільної операційної програми «Польща–Білорусь–Україна 2007–2013» продовжується до 31 грудня 2018 року.

2. Для технічної допомоги етап здійснення продовжено до 31 грудня 2017 року.

3. Етап реалізації проектів може бути продовжений до 31 грудня 2016 року, на підставі мотивованих заявок, поданих Спільним комітетом зі спостереження Європейської Комісії для попереднього схвалення.

В рамках цієї програми реалізовується спільний українсько-польський проект «Розвиток ІТ-інфраструктури українських митних та прикордонних служб», метою якого є підвищення ефективності прикордонного контролю та митних процедур на всіх пунктах пропуску українсько-польського кордону. Цілями проекту є:

- прискорення руху через пункти перетину «Рава-Руська», «Краковець», «Шегині», «Ягодин» у зв'язку з розвитком ІТ-інфраструктури.

- встановлення механізму передачі знань і передового досвіду ЄС.

Розвиток комунікаційної інфраструктури пунктів пропуску дозволить проводити більш ефективний митний контроль, призведе до зниження рівня транскордонних злочинів, виявлення підробки документів, викрадених транспортних засобів, запобігання контрабанді, а також скоротить час контрольних процедур на пунктах перетину кордону [8].

Зважаючи на суспільні, політичні та економічні зміни, які відбуваються в Центрально-Східній Європі, зміну зовнішньоекономічних інтересів і зв'язків все більшої важливості набуває зміцнення регіонального співробітництва між Україною та Польщею. Для України на сучасному етапі така співпраця має особливе значення, зважаючи на її євроінтеграційний курс, так як за спиною Польщі вже понад десять років членства в ЄС і вона може поділитись не тільки цінним досвідом, але й лобіювати інтереси України в європейських інституціях.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Не викликає сумніву, що транскордонне співробітництво є одним із важливих стратегічних напрямів розвитку прикордонних регіонів, так як створює додаткові можливості для вирішення проблемних

завдань щодо умов життєдіяльності прикордонних регіонів та інтенсифікації євроінтеграційного курсу України у регіональному вимірі. Проте регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування не повною мірою використовують можливості транскордонного співробітництва та не акцентують увагу на особливостях економічних явищ і процесів, що виникають в прикордонних регіонах. Багатовимірність процесів і явищ, які нині спостерігаються у транскордонному просторі України, підвищує значимість формування і реалізації політики транскордонного співробітництва, з врахуванням можливостей та ймовірних викликів в транскордонному просторі.

Співпраця України та Польщі в реалізації українсько-польських проектів співробітництва у різних галузях суспільного життя сприяє формуванню позитивного сприйняття ідеї євроінтеграції та слугує підґрунтям для поглиблення співпраці між країнами як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Спільні проекти виступають своєрідним інструментом налагодження співпраці між українськими й польськими експертами, які працюють у сфері європейської інтеграції, допомагають українським фахівцям скористатися польським досвідом у проведенні реформ, покликаних прискорити процес інтеграції України в Європу, ознайомлюючи українців із перевагами й недоліками цього процесу на прикладі Польщі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Експертний звіт щодо Програми Транскордонного співробітництва Польща–Білорусь–Україна 2014-2020 рр. Європейського інструменту сусідства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.academia.edu/11320117>
2. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Польщею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions>
3. Польська допомога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polskarpomoc.gov.pl>
4. Програма ТКС ЄСІП «Польща – Білорусь – Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pl-by-ua.eu
5. Розвиток транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/CBC/books/2015/UA01RP15_1u.pdf
6. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/CBC/books/2010/UA04CL10_1u.pdf
7. Cross-border Cooperation Programme Poland - Belarus - Ukraine 2007 -2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl-by-ua.eu/en,3>
8. Development of IT infrastructure of Ukrainian customs and border guards services [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pl-by-ua.eu/contract_lsp.php?id=10
9. Regional capacity building initiative. Supporting partner country participation in ENPI CBC Programmes 2007-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rcbi.info
10. The Crossborderer. Autumn 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pl-by-ua.eu/upload/pl/Crossborderer_No_2_2014.pdf
11. Towards Better Media? Cross-Border Cooperation Between Poland and Ukraine on Media Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wc2016.ipso.org/my-ipso/events/wc2016/paper/towards-better-media-cross-border-cooperation-between-poland-and-ukraine>

Pop Maryana. IMPLEMENTATION OF THE JOINT UKRAINIAN-POLISH CROSS-BORDER PROJECTS: BENEFITS FOR THE EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

The mechanisms of implementation of the joint Ukrainian-Polish cross-border projects, also in the framework of the European Neighbourhood and Partnership Instrument are considered in the article. The special attention was given to the analysis of the benefits of cross-border cooperation with Poland for the European integration course of Ukraine.

Keywords: *cross-border cooperation, project, the European Neighbourhood and Partnership Instrument, the European Union, European integration, Poland, Ukraine.*